

OPPGAVER TIL KURS I STRAFFEPROSESS 2018

To praktiske og én teknisk opplysning:

Oppgavene til hver kursdag varierer noe i omfang, og det kan være at man noen ganger enten får tid til overs eller ikke rekker igjennom alle spørsmålene. Tid til overs anbefales nytt til generelle diskusjoner knyttet til dagens temaer, mens man i motsatt fall forutsettes å gå videre i oppgavene neste kursdag uten å «trekke med seg» spørsmål fra forrige kursdag.

Kursoppgavene er forsøkt lagt opp slik at man behandler spørsmål som er gjennomgått på forelesningene forut for kursdagene. Noen av kursoppgavene er imidlertid mer sammensatte enn andre og vil dermed ikke bare være knyttet til forutgående forelesninger.

1	Formål, metode og prinsipper.....	3
1.1	Selvinkrimineringsvernet.....	3
2	Institusjonelle forhold, partene mv.....	3
2.1	Påtalemyndigheten.....	3
2.2	Påtaleavgjørelser.....	3
2.3	Forsvarervalg og inhabilitet.....	3
2.4	Bistandsadvokat.....	4
2.5	Bistandsadvokat.....	4
3	Etterforskning.....	5
3.1	Etterforskning og avhør.....	5
3.2	Utradisjonelle etterforskningsmetoder.....	5
3.3	Etterforskningsplikt.....	6
3.4	Innsynsrett og mistenkt/siktet-status.....	6
4	Tvangsmidler.....	7
4.1	Etterforskning og fengsling.....	7
4.2	Fengsling.....	8
4.3	Isolasjon.....	8
5	Påtalestadiet, tilståelsesdom mv.....	8
5.1	Påtalevedtak.....	8
5.2	Tilståelsesdom.....	8
5.3	Tiltalebeslutning.....	9
5.4	«Ne bis in idem» og retten til rettergang innen rimelig tid.....	9
6	Bevis.....	10
6.1	Bevisavskjæring.....	10
6.2	Bevisavskjæring.....	10
6.3	Bevisavskjæring.....	10
6.4	Bevisavskjæring.....	11
6.5	Bevisavskjæring.....	12
7	Domstolsbehandling.....	12
7.1	Saksbehandlingsfeil.....	12
7.2	Skyld- og straffespørsmål.....	12
7.3	Forholdet mellom tiltalebeslutning og dom. Rettskraft.....	12
7.4	Anke.....	13
7.5	Anke.....	13
8	Dypdykk i to regelsett.....	14
8.1	Kontradiksjon – opplesning av politiforklaringer.....	14
8.2	Kontradiksjon – opplesning av politiforklaringer.....	14
8.3	Forholdet mellom tiltalebeslutning og dom.....	14
9	Større oppgaver.....	15
9.1	Oppgave 1.....	15
9.2	Oppgave 2.....	17

1 Formål, metode og prinsipper

1.1 Selvinkrimineringsvernet

- 1) Redegjør for hva som menes med vernet mot selvinkriminering og dets begrunnelse. Hvilke straffeprosessuelle regler kan sies å være et utslag av selvinkrimineringsvernet?
- 2) I avgjørelsen Rt. 2011 s. 800 kom Høyesterett til at juridiske personer er omfattet av selvinkrimineringsvernet i EMK artikkel 6. Analyser og vurder Høyesteretts rettskildebruk i Rt. 2011 s. 800.
- 3) I NOU 2016: 24 Ny straffeprosesslov har Straffeprosessutvalget foreslått at juridiske personer ikke skal være omfattet av selvinkrimineringsvernet, og avgjørelsen i Rt. 2011 s. 800 kritiseres både for rettskildebruken og for den rettssetningen som oppstilles, se lovutkastet § 3-2 annet ledd og punkt 9.3. Hva går Straffeprosessutvalgets kritikk av Rt. 2011 s. 800 ut på?
- 4) Vurder på selvstendig grunnlag Straffeprosessutvalgets kritikk.
- 5) Hvilken rettskildemessig status har Straffeprosessutvalgets uttalelser?

2 Institusjonelle forhold, partene mv.

2.1 Påtalemyndigheten

- 1) Redegjør for påtalemyndighetens ulike nivåer.
- 2) Redegjør for systemet for kontroll med påtalemyndighetens avgjørelser.

2.2 Påtaleavgjørelser

- A) Hvem kan ta ut tiltale etter straffeloven § 274, første ledd (grov kroppsskade)?
- B) Hvem kan ta ut tiltale etter straffeloven § 328, første ledd (grovt ran)?
- C) Hvem kan ta ut tiltale etter straffeloven § 328, annet ledd (grovt ran)?
- D) Hvem kan treffe beslutning om anke i straffesak etter straffeloven § 273 (kroppsskade)?
- E) Hvilken betydning har det overfor den som har fått henlagt en sak – negativ påtaleavgjørelse – at avgjørelsen er truffet av en som mangler personell kompetanse?
- F) Kan regjeringen gripe inn med instruksjons- og omgjøringsmyndighet i enkeltsaker?

2.3 Forsvarervalg og inhabilitet

Lars Holm hadde vært på juleferie i Afrika. På vei hjem til Norge torsdag den 3. januar ble det, i en rutinekontroll på Gardermoen, oppdaget at han hadde gjemt 2 kilogram hasj i et skjult rom i kofferten sin. Han ble umiddelbart pågrepet og siktet for overtredelse av strl. §

232 (grov narkotikaovertrødelse). Lars så ingen hensikt i å benekte de faktiske forhold. Han erkjente å ha tatt inn til Norge narkotikaen til eget bruk og litt salg. Lars var misfornøyd med at han ble varetektsfengslet selv om han hadde tilstått, med den lange tiden etterforskningen tok og hvordan familien hans ble behandlet av politiet, og trakk av de grunner tilståelsen.

Lars var heller ikke fornøyd med den forsvarer han hadde hatt under etterforskningen, og han hadde i det hele tatt dårlig erfaring med de forsvarerne han hadde fått oppnevnt i tidligere saker. Han tilskrev derfor tingretten med ønske om å få forsvere seg selv, alternativt ville han personlig velge sin forsvarer, den anerkjente advokat Olden.

Lars fikk som svar at retten anså det som betenkelig å la ham være uten forsvarer i en så alvorlig sak. Men tingretten var innstilt på å oppnevne advokat Olden. Olden ble oppnevnt, og hovedforhandling ble berammet til 14. august. Olden underrettet tingretten om at han ikke kunne møte før i midten av desember. I svarbrev til Olden viste tingretten til at en så betydelig utsettelse ikke var forsvarlig, og at den ville oppnevne en ny forsvarer dersom ikke hans program kunne endres. Olden gjorde det klart at en endring var umulig. Lars tilskrev deretter tingretten på nytt og opplyste at han ønsket saken utsatt til midten av desember, slik at advokat Olden kunne fungere. Tingretten oppnevnte likevel en annen erfaren forsvarer for Lars, og hovedforhandling ble avholdt 14. august som planlagt.

Da retten ble satt, oppdaget Lars at rettens formann var den samme dommeren som hadde avsagt den første varetektskjennelsen. Han krevde at dommeren skulle vike sete som inhabil.

Drøft de prosessuelle spørsmålene i oppgaven.

2.4 Bistandsadvokat

Endelig hadde man fått tatt mannen som var ansvarlig for at Lillevik ble regnet som verdens narkotikahovedstad. Iherdig og omfattende etterforskning gjennom flere år hadde gitt resultater, og Peder Ås satt bak lås og slå, siktet for en rekke drap, narkotikalovbrudd og korrupsjon. Peder Ås erkjente alt og la skylden på sin mor for manglende oppdragelse. «Chutzpah» sa man i offentligheten og lot moren være i fred. Det varte ikke lenge før vinden snudde og moren ble utsatt for et mediepress uten sidestykke. Dertil kom at store deler av etterforskningen rettet seg mot hennes barneoppdragelse, ettersom Ås sin forsvarer var opptatt av å få dokumentert at Ås var psykopat, noe han anså som formidlende. Moren følte behov for bistand og Tor Ragnarson begjærte seg oppnevnt som bistandsadvokat for moren i medhold av straffeprosessloven § 107 a tredje ledd. Ta stilling til om moren til Ås skal få oppnevnt bistandsadvokat.

2.5 Bistandsadvokat

Peder Ås ble 1. august 2001 drept i sitt hjem på Nesodden. Etterforskningen så langt har ikke ført til oppklaring av saken. En ny etterforskningsgruppe ble imidlertid nylig nedsatt ved Øst politidistrikt, Follo, som har gjenopptatt etterforskningen av drapet. I den anledning fremmet avdødes sønn Hans Ås, ved advokat Tessa Frøhaug, begjæring til Follo tingrett om å få oppnevnt bistandsadvokat etter straffeprosessloven § 107a, annet ledd. Du er dommerfullmektig i saken. Hva gjør du?

3 Etterforskning

3.1 Etterforskning og avhør

Inger-Josefine Strand hadde sammen med sin far vært en av få i Mo i Rana som våren 2016 som hadde fått tillatelse til å delta i kvoteregulert vårfjakt på ender det året. Hun ble tildelt kvote på én fugl, valgfri mellom de jaktbare artene stokkand, siland og toppand. Hennes far hadde også tilsvarende kvote.

Reinpolitiet iverksatte etterforskning mot Strand etter at Statens naturoppsyn 29. mai 2016 hadde orientert politiet om at det var lagt ut et bilde av Strand på Facebook hvor hun holdt en død sædgås i hånda. Sædgås sto på Norsk rødliste som sårbar art. Etter at Rana tingrett hadde gitt slik beslutning, iverksatte politiet 8. juni 2016 ransaking på bopelen til tiltaltes kjæreste og på hennes foreldres bopel i Mo i Rana. Under ransakingen av foreldrenes bopel ble det gjort beslag av 58 fugler som ble funnet ribbet og gryteklar i en fryseboks i en utebod; derunder tre sædgjess. Det ble tatt ut tiltale etter naturmangfoldloven § 15 jf. § 75 for å ha skutt minst tre sædgjess, som er fredet og står på Norsk rødliste som sårbar, uten å ha tillatelse til det.

Politibetjentene Fredbeck og Smith innledet under ransakingen 8. juni 2016 på bopelen til tiltaltes foreldre en samtale med tiltaltes far, hvor han ga opplysninger til politibetjentene på grunnlag av spørsmål som ble stilt ham. Samtalen dreide seg blant annet om hvorvidt noen i familien hadde vært på jakt de siste månedene, og hvilke fugl de likte best å skyte for kjøttets skyld.

Drøft og ta stilling til følgende spørsmål:

1. Var det adgang til å iverksette etterforskning på bakgrunn av Facebook-bildet på Strands egen vegg?
2. Var samtalen mellom politibetjentene Fredbeck og Smith, og tiltaltes far, å anse som et avhør?
3. Dersom det var et avhør, hvilke prosessuelle rettigheter ville vært aktuelle for tiltaltes far?

3.2 Utradisjonelle etterforskningsmetoder

Les dommen inntatt i Rt. 2011 s. 1455.

1. Hvilke regler for politi etterforskning med provokasjonstilsnitt kan du utlede av dommen?
2. Forklar og vurder forskjellen mellom reglene for private og politiet, slik Høyesterett oppstiller dem i dommen.
3. Politiprovokasjon er en ulovfestet etterforskningsmetode. Straffeprosessutvalget foreslår i NOU 2016:24 å lovfeste metoden. Hvilke fordeler og ulemper kan lovfesting av metoden ha?

3.3 Etterforskningsplikt

Tora Busk forlot i 2015 sin samboer gjennom mange år, Erika Sæther. Paret hadde to barn sammen, som ved bruddet var 8 og 12 år gamle. Tora fikk full foreldrerett til barna, på bakgrunn av sannsynliggjort gjentatt voldsbruk fra Erikas side både mot Tora og barna. Erika kom i tiden etter bruddet med gjentatte drapstrusler mot Tora. Påtalemyndigheten nedla besøksforbud, jf. straffeprosessloven § 222 a tredje ledd bokstav b jf. første ledd bokstav a og b, i ett år, men Erika brøt forbudet gjentatte ganger. I januar 2016 ble Erika anmeldt for voldtektsforsøk av og drapstrusler mot Tora.

Ved dom i Oslo tingrett 22. mars 2016 ble Erika dømt til fengsel i ett år og seks måneder, for blant annet forsøk på overtredelse av straffeloven § 291 bokstav a jf. § 16, § 283 bokstav a, og flere tilfeller av brudd på besøksforbud, jf. § 168 bokstav a.

Tora og barna flyttet på grunn av frykt for Erika i februar 2018 fra Oslo til Vadsø, hvor de lever på sperret adresse under falsk identitet.

I mars 2018 tok Tora ut stevning ved Oslo tingrett mot staten v/Justis- og politidepartementet, med krav om erstatning for økonomisk tap og ikke-økonomisk skade som følge av at staten ikke har gitt henne tilstrekkelig beskyttelse mot Erikas krenkelser av hennes rettigheter etter EMK artikkel 3 og 8.

Drøft og ta stilling til

1. om det var adgang til å nedlegge besøksforbud, jf. straffeprosessloven § 222 a, og
2. påtalemyndighetens eventuelle plikt til etterforskning av de straffbare forholdene, derunder plikt til å sikre Tora mot forfølgelse fra Erika. Erstatningskravet skal ikke drøftes.

3.4 Innsynsrett og mistenkt/siktet-status

Oslo tingrett besluttet 10. februar 2017 beslag i bruksretten til domenenavnet superserier.no med sikte på senere inndragning, jf. straffeprosessloven § 203 første ledd annet punktum, jf. straffeloven § 69. Grunnlaget for begjæringen var politiets mistanke om at en ukjent gjerningsperson hadde overtrådt åndsverkloven § 54 første ledd, jf. tredje ledd, jf. § 2, jf. straffeloven § 15, dvs. medvirkning til forsettlig å gjøre åndsverk tilgjengelig for allmennheten uten tillatelse fra rettighetshavere. Selskapet Kirkerud&Co, som eide domenet superserier.no, hadde ikke eget forretningslokale. Beslaget ble gjennomført ved ransaking av lokalene til selskapet ExJus, som hadde samme postadresse som Kirkerud&Co, samt hos styreleder og regnskapsfører i ExJus. Ved beslutning 12. februar 2017 ble det tatt beslag i ExJus' regnskapsdokumenter, jf. straffeprosessloven § 203 første ledd første punktum. ExJus ved styreleder brakte 20. august 2017 spørsmålet om opprettholdelse av beslag inn for tingretten. Firmaet krevde samtidig innsyn i sakens dokumenter.

Hverken ExJus eller personene med sentrale roller i selskapet har vært formelt ansett som mistenkte eller siktede av Økokrim under etterforskningen. Det er ikke fattet påtalevedtak i saken.

Drøft og ta stilling til om ExJus har rett til innsyn i sakens dokumenter. Opprettholdelse av beslaget skal ikke vurderes.

4 Tvangsmidler

4.1 Etterforskning og fengsling

Peder Ås og Lars Holm hadde vært forretningspartnere gjennom mange år, blant annet hadde de drevet et selskap som importerte varer fra utviklingsland. De hadde imidlertid vært uheldige med forretningene. Selskapet hadde gått konkurs, og Ås og Holm var blitt dømt for overtredelse av straffeloven §§ 401 og 392.

Peder Ås og Lars Holm ønsket nå å starte på nytt. De hadde sett mye nød på sine reiser i utviklingsland. De bestemte seg derfor for å samle inn penger til nødlidende barn i disse landene. Gjennom flere annonser i riksavisene i begynnelsen av desember 2016 oppfordret de til å gi penger til innsamlingsaksjonen. Av annonsene fremgikk at av de innsamlede midler ville kun 10 % gå til drift av innsamlingsaksjonen, mens resten ville bli overført som nødhjelp til barn i utviklingsland. På kort tid kom det inn ca. 5 millioner kroner. Pengene ble innsatt på en bankkonto som Peder Ås og Lars Holm hadde opprettet for innsamlingsaksjonen og som de disponerte hver for seg.

Etter en tid begynte flere av giverne å etterlyse opplysninger om hvordan midlene ble benyttet. Flere aviser stilte spørsmål om bruken av midlene. Blant annet kom det frem at Peder Ås hadde kjøpt hytte på Håfjell og en leilighet i Bangkok. Etter flere oppslag i media drøftet økonomigruppen i Lillevik politidistrikt om etterforskning burde iverksettes. Lederen av gruppen, politifullmektig Anne Ask, besluttet i begynnelsen av mars 2007 at forholdet skulle etterforskes.

Under etterforskningen vurderte politiet om Peder Ås og Lars Holm skulle pågripes, men kom frem til at avgjørelsen kunne vente til etter påske. Onsdag 28. mars 2018, som var dagen før skjærtorsdag, fikk politibetjent Thorvald Bø et anonymt tips om at Peder Ås skulle reise til utlandet med fly samme kveld. Politibetjenten fikk ikke tak i politifullmektig Ask, fordi hun hadde reist på påskeferie. Han besluttet derfor selv å pågripe Peder Ås og dro til flyplassen. Da Ås ble pågrepet, hadde han flybillett til Tromsø. Han opplyste at han skulle hjem til sine foreldre på påskeferie. Han hadde imidlertid passet sitt i lommen, og i håndbagasjen ble det funnet en større mengde kontanter.

Politibetjent Bø besluttet at Peder Ås skulle settes i politiarresten til han kunne fremstilles for fengsling. Det ble gjort forsøk på å få tak i Lars Holm også, men han var forsvunnet. Politifullmektig Ask var tilbake fra påskeferie tredje påskedag, tirsdag 3. april 2018. Hun siktet Peder Ås og Lars Holm for grovt bedrageri, jf. straffeloven § 371 jf. § 372. Peder Ås ble samme dag fremstilt for tingretten med begjæring om varetektsfengsling i tre uker. Begjæringen om fengsling var begrunnet med unndragelsesfare, jf. straffeprosessloven § 171 første ledd nr. 1 og bevisforspillelsesfare, jf. nr. 2. Aktor begjærte også at Peder Ås ble undergitt fullstendig isolasjon i fire uker og brev- og besøksforbud.

I fengslingsmøtet motsatte forsvareren seg fengsling. Han hevdet at politiet ikke kunne starte etterforskning og gå til pågripelse uten at det forelå anmeldelse fra en fornærmet i saken. Peder Ås var ikke anmeldt av noen av dem som hadde gitt penger til innsamlingen.

Han gjorde videre gjeldende at selve pågripelsen ulovlig, fordi det ikke forelå skriftlig beslutning om pågripelse fra påtalemyndigheten. Politiet kunne heller ikke holde Peder Ås arrestert i så lang tid før han ble fremstilt for fengsling i tingretten. Forsvareren anførte videre at det uansett ikke var adgang til å fengsle Peder Ås siden han var ulovlig pågrepet og ikke fremstilt for tingretten tidligere. Han anførte også at straffeprosessloven § 171 første ledd nr. 1 kun omfattet fare for flukt til utlandet. Noen slik fare forelå ikke. Han anførte videre at det ikke forelå bevisforspillelsesfare ettersom Holm og Ås hadde hatt mulighet til å snakke sammen hver dag inntil pågripelsen.

Aktor hevdet at vilkårene for fengsling var til stede. Hun fremholdt at fremstillingen skjedde på første rettsdag etter påske. Hun anførte dessuten at dersom det var begått feil i forbindelse med pågripelsen, var dette uten betydning for fengslingsspørsmålet.

Drøft de prosessuelle spørsmålene i oppgaven.

4.2 Fengsling

Marte Kirkerud blir pågrepet av politiet kl. 02.00 natt til fredag. Politiet tar sikte på å fremstille henne for varetektsfengsling på mandag. Kirkeruds forsvarer bestrider at politiet kan holde Kirkerud pågrepet lenger enn til kl. 02.00 på mandag. Kan politiet fremstille Kirkerud for varetektsfengsling på mandag?

4.3 Isolasjon

Peder Ås er tidligere straffet en rekke ganger for mindre vinningstyverier og mindre narkotikakriminalitet. Han er nå inne i en fase med hyppige lovbrudd, og blir varetektsfengslet av Lillevik tingrett for fire uker på grunn av gjentakelsesfare, jf. strpl. § 184 jf. § 171 første ledd nr. 3. Det blir ikke begjært noen restriksjoner. Ås blir sittende alene i politiarresten i seks dager fra pågripelsen, ettersom det ikke er varetektsplasser i fengselet. Forsvareren til Ås begjærer ham løslatt. Ta stilling til spørsmålet.

5 Påtalestadiet, tilståelsesdom mv.

5.1 Påtalevedtak

Hvilke positive påtalevedtak kan treffes og hvor er det regulert hvem som har kompetanse til å treffe dem?

5.2 Tilståelsesdom

Tobias Ås drev entreprenørvirksomhet i Lillevik gjennom sitt firma Tobias Ås Entreprenør AS. Aksjekapitalen var 100 000 kroner. Tobias Ås var daglig leder og enestyre i selskapet, og han eide alle aksjene. Siden 2012 hadde selskapet gått med underskudd. Selskapet ble insolvent i løpet av siste halvår 2013. Etter begjæring fra skattefogdkontorene i skattekontoret ble konkurs åpnet i aksjeselskapet ved tingrettens kjennelse 20. januar 2015.

Under bobehandlingen ble det avdekket at en ansatt i entreprenørfirmaet, Lars Holm, hadde borttatt verktøy til en samlet verdi av 60 000 kroner. I politiavhør erkjente Holm forholdet. Lars Holm var tidligere straffet en rekke ganger for grove tyverier. Politifullmektig Jens Nilsen siktet Lars Holm for forbrytelse mot strl. § 322 jf. § 321 og sendte saken til tingretten med begjæring om pådømmelse.

Forslaget til straff var på 5 måneders fengsel. I tingretten viste Lars Holm til sin tidligere avgitte politiforklaring, som deretter ble lest opp og vedtatt som hans rettslige forklaring. Han erkjente seg straffskyldig og samtykket i pådømmelse etter § 248 om tilståelsesdom. Rettsmøtet ble holdt 18. september 2015. Til stede var dommerfullmektigen, Lars Holm og protokollføreren som rettsvitne. Saken ble pådømt samme dag. Tingretten idømte en straff av fengsel i 7 måneder.

Lars Holm kontaktet advokat og ville anke. Drøft de prosessuelle spørsmålene i oppgaven.

5.3 Tiltalebeslutning

I mai 2017 tok Oslo statsadvokatembeter ut tiltale for Oslo tingrett mot Lars Holm og Marte Kirkerud for salg av narkotika eller medvirkning til dette, jf. straffeloven § 232 første ledd, jf. § 231 første ledd, jf. § 15.

Grunnlaget i tiltalebeslutningen var angitt slik: «I tidsrommet 2. april 2016 til 20. februar 2017 i Østlandsområdet, omsatte han ved flere anledninger narkotisk stoff, formentlig heroin, kokain, amfetamin og/eller marihuana, for til sammen ca. kr 700.000,- eller deler av dette beløpet.

Under hovedforhandlingen påsto forsvarerne at saken måtte avvises fordi tiltalebeslutningen ikke inneholdt en tilstrekkelig spesifisering av de straffbare forholdene. Ta stilling til spørsmålet.

5.4 «Ne bis in idem» og retten til rettergang innen rimelig tid

Peder Ås drev fotsoneterapiklinikken Velvære-Ped på Smestad i Oslo. I mars 2012 fikk Oslo politidistrikt anmeldelser fra en mann og to kvinner på bakgrunn av at Ås hadde utført uønskede seksuelle handlinger på dem under dekke av at det var nødvendig for å få maksimalt helseeffekt av fotsoneterapien. Ås ble pågrepet, men raskt løslatt, og påtalemyndigheten henla alle anmeldelsene etter bevisets stilling. I november 2014 kom ytterligere to anmeldelser av Peder for samme type forhold, hvorav en fra samme kvinne som hadde anmeldt ham i 2012. Etter noe etterforskning, ble henleggelsen av de tre tidligere anmeldelsene, omgjort. Oslo statsadvokatembeter tok ut tiltale mot Ås for ved fem tilfeller å ha misbrukt sin stilling til å skaffe seg seksuell omgang, jf. straffeloven (1902) § 193 første ledd. Hovedforhandling ble holdt i Oslo tingrett 17. november 2015.

Statens helsetilsyn hadde ved vedtak 8. august 2015 inndratt Ås' autorisasjon som foterapeut i medhold av helsepersonelloven § 57. Bakgrunnen for vedtaket var at han ble ansett uegnet til å utøve sitt yrke forsvarlig på grunn av uforsvarlig virksomhet og grov mangel på faglig innsikt, samt at hans handlinger er atferd som anses uforenlig med yrkesutøvelsen som foterapeut.

Ås' forsvarer, Ramona Høyenes, anførte for retten at å omgjøre de henlagte sakene fra 2012, ville være i strid mot forbudet mot gjentatt strafforfølgning i EMK 7. tilleggsprotokoll artikkel 4. En henleggelse på grunn av bevisets stilling måtte likestilles med en endelig frifinnende dom, og saken måtte derfor avvises så langt gjaldt disse tiltalepunktene. Videre hevdet Høyenes at inndragningen av Ås' legeautorisasjon fra Helsetilsynet i alle tilfelle måtte anses som straff, og at en strafforfølgning ved domstolen uansett ville innebære brudd på forbudet mot gjentatt strafforfølgning. Atter videre hevdet hun at det lange tidsrommet som hadde gått siden 2012, var brudd på EMK artikkel 6 og kravet om at avgjørelse av saken skal foreligge innen rimelig tid. Sakene må ha anses å ha vært «i live» selv om de ble henlagt etter bevisets stilling i 2012.

Drøft og ta stilling til de straffeprosessuelle problemstillinger oppgaven reiser.

6 Bevis

6.1 Bevisavskjæring

Les Rt. 1999 s. 1269, Rt. 2006 s. 582 og Rt. 2014 s. 1105. Hvilke generelle regler om avskjæring av bevis som er ervervet på en ulovlig måte eller som besittes ulovlig kan utledes av avgjørelsene?

6.2 Bevisavskjæring

Peder Ås og Hans Tastad var kommet opp i økonomiske vanskeligheter som de ikke så noen vei ut av. De planla derfor å begå ran av en pengetransport. De tok kontakt med en våpenhandler og anskaffet to pistoler og 100 skudd.

Våpenhandleren syntes at våpenkjøpet virket påfallende. Han var redd for å komme i ansvar og kontaktet politiet og fortalte om salget. Politiet fikk en tidligere bekjent av Holm og Tastad – Ole Hansen – til å invitere dem med ut på bar. Politiet utstyrte Ole Hansen med en skjult båndopptaker i lommen. Hansen skålte ivrig, og etter hvert ble Ås svært snakkesalig. Mens Tastad var ute på toalettet, fortalte Ås for Hansen hvilke planer han og Tastad hadde.

Dagen etter gikk Hansen til politiet med lydbåndet. Politiet siktet Peder Ås og Hans Tastad for forsøk på grovt ran. De ble så forfjamsset da de ble presentert for det hemmelige lydbåndopptaket at de tilstod alt. Politiet tok ut tiltale etter straffeloven § 327, jf. § 328 første ledd, jf. § 16.

Under hovedforhandlingen trakk Peder Ås og Hans Tastad tilbake tilståelsen. Politiet bad da om å få fremlegge lydbåndopptaket og de politiforklaringer hvor Ås og Tastad hadde tilstått, som bevis. Får politiet legge frem disse bevisene?

6.3 Bevisavskjæring

Peder Ås og Marte Kirkerud er samboere. De blir pågrepet av politiet siktet for oppbevaring og omsetning av narkotika. I politiavhørene blir de opplyst om at de ikke har plikt til å forklare seg som siktet i en straffesak. De blir imidlertid ikke opplyst om sin rett til å nekte

forklaring etter straffeprosessloven § 122. Under hovedforhandlingen ønsker de ikke å forklare seg. Aktor ønsker å lese opp politiforklaringene. Forsvareren hevder at forklaringene ikke kan leses opp fordi det ville være i strid med deres rettigheter etter straffeprosessloven § 122. Kan forklaringene leses opp? Hvordan ville det bli hvis det var omvendt – altså at de var opplyst om sine rettigheter etter straffeprosessloven § 122, men ikke etter straffeprosessloven § 232?

6.4 Bevisavskjæring

Lars Vold hadde bodd sammen med Klara Ås i ca. 1. år. Morgenen fredag 8. desember 2017 møtte Lars opp på politivakta og ble der møtt av betjent Eriksen. Lars var ille tilredt idet han 2 hadde et stort sår i bakhodet og gikk i blodtilsølte klær. Etter at han var kommet frem til skranken, opplyste han at Klara noen timer tidligere, like etter at de to hadde kommet hjem fra julebord, hadde slått en tung ildrake mot bakhodet hans. Etter dette husket han ikke mer før han kom til seg selv kort tid før han oppsøkte politiet. Klara var da borte, og han fryktet for at hun kunne ha skadet seg.

I og med at det var åpenbart at Lars hadde behov for legehjelp, ble det ikke gjennomført noe avhør denne dagen. Før politiet kjørte Lars til legevakten, ble likevel det Lars hadde fortalt skrevet ned i en kortfattet anmeldelse av betjent Eriksen, og denne ble undertegnet av Lars. I anmeldelsen stod det også en setning om at Lars fritok helsepersonell fra lovbestemt taushetsplikt i anledning saken. Vedkommende polititjenestemann glemte å informere Lars om hans rettigheter etter straffeprosessloven § 122.

På legevakten ble såret i bakhodet til Lars sydd med 5 sting, og han ble erklært helt arbeidsufør i 1 uke. Til legen ga han en noenlunde tilsvarende forklaring om hva som hadde skjedd, som han hadde gitt til politiet. Mens Lars var på legevakten, besluttet politiadvokat Rå at Klara Ås skulle pågripes og at boligen til Klara og Lars skulle ransakes. Av beslutningen fremgikk det at det forelå skjellig grunn til mistanke for overtredelse av straffeloven § 275, jf. § 16. Klara var enda ikke kommet hjem da politiet ransaket på adressen. Lars slapp inn politiet uten at ransakingsbeslutningen ble noe tema. På stedet fant politiet en ildrake med noe blod på. Ildraken ble beslaglagt. Politiet tok også kontakt med legevakten for å få oversendt legejournal for Lars Vold. Dagen etter ble utskrift av journal sendt til politiet. Senere samme kveld ringte Klara til Lars. Hun sa at hun var svært lei for det som hadde skjedd. Etter noen følelsesladde minutter, der begge gråt, sa Lars at han ville tilgi henne. Han ba henne komme hjem og ringte umiddelbart til politiet og opplyse at alt stod bra til med Klara. Noen dager senere sendte han et brev til politiet der han opplyste at han ikke ønsket noen straffesak, og at han ønsket å trekke sin forklaring.

Politiadvokat Rå utferdiget en uke senere tiltale for tingretten mot Klara Ås for overtredelse av straffeloven § 274, første ledd, jf. § 273. I bevisoppgaven ble Lars Vold og betjent Eriksen påberopt som vitner. Av bevisoppgaven fremgikk videre at politiet ville fremlegge journalutskrift fra legevakten, samt føre to vitner som hadde vitnet i en straffesak for Oslo tingrett i 2012, der Klara Ås ble frifunnet for to tilfeller av legemsbeskadigelse mot to tidligere kjærester.

I legeerklæringen fra legevakten var skadene på Lars og behandlingen beskrevet. Det fremgikk også hva Lars fortalte vedrørende hendelsesforløp. Advokat Grasnes bestred at legeerklæringen kunne legges frem. Hun viste til at Lars hadde trukket tilbake fritaket fra

taushetsplikt. Under alle omstendigheter ville ikke en skriftlig erklæring kunnes leses opp. Drøft og avgjør om legeerklæringen skal nektes ført som bevis.

Advokat Grasnes motsatte seg også at det var adgang til å føre vitner om forhold som Klara tidligere var frifunnet for. Dette ville være i strid med straffeprosessloven § 301 og hadde åpenbart ingen beviskraft. Drøft og avgjør om de to tilbudte vitneforklaringene skal avskjæres.

6.5 Bevisavskjæring

Se oppgaveteksten i punkt 2.4. Da saken skulle føres for retten ble det oppnevnt psykiatrisk sakkyndige som gjennomførte observasjon av Peder Ås og overvar hovedforhandlingen. De utarbeidet en sakkyndig erklæring hvor de uttalte seg om Peder Ås var strafferettslig tilregnelig og om det foreslå gjentakelsesfare. I erklæringen ga de over flere sider også uttrykk for at Peder Ås hadde gjort alt det gale han var tiltalt for, og at han var den største lystløgneren de hadde vært borti i hele sin karriere. Det var en rekke eksempler på Peder Ås sin manglende pålitelighet, blant annet hadde han opplyste sakkyndige å ha fått karakteren 4 i rettslære på videregående skole, mens realiteten var at han hadde fått 3. Peder Ås sin forsvarer sa det var vel og bra at de sakkyndige uttalte seg om det de hadde særlig kunnskap om, men uttalelsene om hans løgn og bedrag måtte tas ut av erklæringen.

7 Domstolsbehandling

7.1 Saksbehandlingsfeil

1. Redegjør for skillet mellom relative og absolutte saksbehandlingsfeil i straffeprosessloven § 343.
2. Redegjør for ankedomstolens kompetanse etter straffeprosessloven § 342.

7.2 Skyld- og straffespørsmål

Redegjør for betydningen av skillet mellom skyldspørsmål og straffespørsmål.

7.3 Forholdet mellom tiltalebeslutning og dom. Rettskraft

Peder Ås var tiltalt for kroppsskade. Forholdet var beskrevet slik i tiltalen: «Natt til søndag 26. juli 2017 i Universitetsgata 10B i Lillevik, lugget og/eller slo og/eller sparket han Marte Kirkerud og/eller vred han hodet hennes slik at hun mistet hår og fikk flere blåmerker på kroppen.» Retten fant det etter bevisførselen under hovedforhandlingen hevet over enhver rimelig tvil at Peder Ås den 26. juli 2017 hadde ranet Marte og han senere hadde oppsøkt henne og ranet henne på nytt. Han ble derfor dømt for to overtredelser av §§ 328, jf. 327 til fire års fengsel. Retten hadde spurt aktor under forhandlingene om han opprettholdt tiltalen, noe han gjorde. Peder Ås anket avgjørelsen på grunn av saksbehandlingsfeil, han mente han ikke kunne dømmes for ran når han bare var tiltalt for kroppsskade.

Etter at saken var ferdig, oppdaget påtalemyndigheten at Marte nok ikke hadde forklart seg sant. Hun var ikke bare blitt ranet, hun var også forsøkt voldtatt av Peder under ranene. Peder ble på ny satt under tiltale. Denne gang mente han saken måtte avvises fra domstolene.

7.4 Anke

Se oppgaveteksten i punkt 5.2. Advokaten anket over saksbehandlingen og lovanvendelsen, og underskrev selv anken før han sendte den med e-post til Høyesterett. Lars Holm undertegnet ikke anken. Statsadvokaten påsto anken avvist. Ta stilling til påstanden.

7.5 Anke

Etter en munter lørdagskveld på Påfuglen Kro i Lillevik satte Peder Ås seg i bilen ved midnatt for å kjøre hjem til Storvik. På veien plukket han opp Lars Holm, som haiket, og som skulle samme veien. Holm var selv alt annet enn edru. Han skjønnte allikevel at Ås var påvirket, særlig etter at Ås hadde fortalt ham om sitt eget inntak, men tok allikevel sjansen på å sitte på. Kort før kommunegrensen til Storvik ble Ås blendet av lysene på en møtende bil, og kjørte av veien i en slak venstresving. Verken de to eller bilen ble skadet, men Ås fikk ikke bilen opp på veien igjen. Han bestemte seg da for å gå til Storvik. Holm ringte en venn som lovet å komme og hente ham.

Den møtende bilen ble kjørt av Marte Kirkerud, som var journalist i Lillevik Dagblad. Hun stoppet, og så Ås, som hun visste hvem var, sjangle bortover veien. Hun hadde deretter en kort samtale på stedet med Holm, som fortalte henne hva Ås hadde fortalt ham. Få dager etter kom et oppslag i Lillevik Dagblad, hvor Kirkerud omtalte det hun kalte «wild west» på veiene i Lillevikområdet lørdagskveldene. Hun hadde selv kjennskap til en bilfører som sist lørdag hadde drukket fem-seks halvliter og et par shots før han satte seg i bilen.

Lensmannsbetjent Hans Tastad fikk melding om bilen og rykket ut samme natt etter å ha funnet frem til eieren. Ås ble pågrepet på bolig ca. kl. 0400. Han var da våken, og åpenbart beruset. Blodprøveanalysen som ble tatt samme morgen viste en alkoholkonsentrasjon i blodet på 2,15 promille. Ås ble løslatt etter å ha blitt avhørt. Han benektet å ha kjørt i påvirket tilstand. Han hadde drukket en halvflaske vodka etter å ha kommet hjem, for å roe seg etter utforkjøringen.

Tastad, som også fikk ansvaret for etterforskningen i saken, var sikker på at Ås var skyldig i promillekjøring. Han antok at det var Ås Kirkerud hadde skrevet om, og innkalte henne til avhør for å få klarlagt hvordan hun visste hva Ås hadde drukket. Kirkerud nektet å forklare seg.

Etter avsluttet etterforskning satte politimesteren Ås under tiltale ved Lillevik tingrett for overtredelse av vegtrafikkloven § 31 jf. § 22 første ledd.

Ås, som var lovlig stevnet, møtte ikke til hovedforhandlingen. Det viste seg senere at han hadde tatt feil og trodde rettsmøtet skulle finne sted i Storvik tingrett, som var domstolen på hjemstedet hans. Da det ikke var noen sak mot ham der, trodde han det hele var en misforståelse, dro på fisketur og lot mobilen ligge hjemme. Retten fikk ikke kontakt med Ås, og besluttet å fremme saken i hans fravær.

Til hovedforhandlingen torsdag 27. august 2015 hadde aktor innkalt Lars Holm og Marte Kirkerud som vitner. Holm forklarte nå, på samme måte som for politiet, at han selv hadde vært ganske full under kjøreturen, og at han ikke kunne si noe om hvorvidt Ås hadde drukket før han kjørte. Kirkerud nektet å forklare seg, og tingretten fritok henne fra å avgi forklaring. I dom avsagt samme dag dømte tingretten Ås til fengsel i 60 dager for overtredelse av vegtrafikkloven § 31 jf. § 22 femte ledd. Ås var selv til stede ved domsavsigelsen.

Ås anket tingrettens dom. Anken gjaldt saksbehandlingen. Han gjorde gjeldende at tingretten ikke hadde adgang til å dømme ham når han selv ikke hadde vært til stede. Det var også feil at han ikke hadde fått oppnevnt forsvarer. Ikke i noe fall kunne han dømmes for overtredelse av vegtrafikkloven § 22 femte ledd.

Politimesteren anket også over tingrettens saksbehandling. Hun gjorde gjeldende at det ikke var grunnlag for å frita Kirkerud fra å gi forklaring.

Begge ankene ble henvist til ankebehandling, jf. straffeprosessloven § 321 andre ledd.

Drøft de prosessuelle spørsmålene som lagmannsretten må ta stilling til i ankebehandlingen.

8 Dypdykk i to regelsett

8.1 Kontradiksjon – opplesning av politiforklaringer

Les Rt. 2013 s. 1412 og redegjør for hvilke generelle regler som gjelder for opplesning av politiforklaringer. Les NOU 2016: 24 punkt 13.5 og begrunnelsen til forslaget til ny regel om kontradiksjon. Hva skiller utvalgets forslag fra regelen etter Rt. 2013 s. 1412 om opplesning av politiforklaringer?

8.2 Kontradiksjon – opplesning av politiforklaringer

Se oppgaveteksten under punkt 6.4. Advokat Grasnes, som var forsvarer for Klara, opplyste at Lars verken ønsket eller pliktet å gi forklaring, og at han da heller ikke kunne pålegges å møte frem i retten. Politiadvokaten bestred dette og hevdet at Vold hadde forklaringsplikt, og at han under enhver omstendighet hadde plikt til å møte opp idet hans tilstedeværelse kunne få betydning for adgangen til å lese opp hans politiforklaring. Advokat Grasnes bestred at det ville være adgang til å lese opp Volds politiforklaring.

Drøft og avgjør spørsmålene.

8.3 Forholdet mellom tiltalebeslutning og dom

Se oppgaveteksten i punkt 4.1. Politiets etterforskning avdekket at bare ca. 500 000 kroner var benyttet til nødhjelp for barn i utviklingsland. De innsamlede midler hadde blitt brukt til å leie dyre og store kontorer på Aker Brygge i Oslo. Peder Ås hadde dessuten kjøpt bil, hytte på Håfjell og leilighet i Bangkok. Lars Holm var fortsatt forsvunnet.

Statsadvokaten tok 20. desember 2017 ut tiltale mot Peder Ås for Lillevik tingrett. Tiltalen gjaldt grovt bedrageri overfor giverne – straffeloven § 372 jf. § 371. Grunnlaget lød:

«I perioden fra desember 2016 til mars 2017 oppfordret han i gjentatte annonser i flere riksaviser personer til å yte bidrag til Innsamlingsaksjonen for nødlidende barn i utviklingsland. Av annonsene fremgikk at kun 10 % av de innsamlede midler skulle gå til drift av aksjonen, mens resten ville bli overført som nødhjelp til barn i utviklingsland. Han fortiet at en vesentlig større del av de innsamlede midler ville bli benyttet til andre formål. På grunnlag av annonsene ble det innbetalt over 5 millioner kroner. Ca. 4,5 millioner kroner ble benyttet til andre formål.»

Hovedforhandling ble holdt i Lillevik tingrett i midten av februar 2018. Peder Ås nektet seg skyldig. Han hevdet at pengene gikk til nødvendig drift og investeringer i startfasen på innsamlingsaksjonen. Hans hensikt var å bruke pengene i utviklingsland. Leiligheten i Bangkok trengte han for å følge virksomheten i utlandet, og hytten på Håfjell skulle benyttes som feriested for barn fra utviklingsland.

Under hovedforhandlingen tok rettens formann opp spørsmålet om ikke riktig subsumsjon ville være grovt underslag (straffeloven § 325 jf. § 324) og ikke bedrageri. Verken forsvareren eller aktor hadde noen kommentarer til dommerens spørsmål, men begge sa at det fikk være opp til retten å vurdere lovanvendelsen. Lillevik tingrett dømte Peder Ås for overtredelse av straffeloven § 325, jf. § 324 til en straff av fengsel i to år.

Ås anket over saksbehandlingen og anførte at retten ikke kunne domfelle for underslag når tiltalen gjaldt bedrageri. Statsadvokaten anførte at Ås ikke kunne få medhold i sin anke når forsvarer ikke hadde hatt innvendinger på spørsmål fra dommeren om endret subsumsjon.

Drøft de prosessuelle spørsmålene i oppgaven.

9 Større oppgaver

9.1 Oppgave 1

I september og oktober 2016 ble det begått tre ran av kiosker i Lillevik. Siste ran skjedde 5. oktober 2016. I følge vitneforklaringer skal et fellestrekk ved ranene ha vært at gjerningspersonen hadde på en mørk lue med hettegenser over i tillegg til mørke solbriller. Det ble beskrevet forskjellig farge på genserne ved de ulike ranene.

Ved de to første ranene skal gjerningspersonen ha sagt at han hadde en pistol innenfor genseren mens han holdt den ene hånden under genseren. Ved det siste ranet skal han ha sagt at han hadde en kniv, og vitnet skal ha sett noe blankt i hånden hans. Ved første ranet var ikke vitnet helt sikker, men trodde kanskje han snakket bergensk. Ved det andre og tredje ranet mente vitner at mannen snakket med en slags tilgjort østlandsdialekt. Noen vitner mente mannen hadde vært i 20-årene, andre trodde at han kanskje hadde vært i 30-årene.

Det var bare overvåkingsbilder fra ranet 5. oktober 2016. Bildene viste at gjerningspersonen var ca. 1,80 meter høy og slank og at han dro litt på det ene benet da han gikk. Bildene viste

videre at gjerningspersonen hadde på seg en mørk lue, solbriller og en rød hettegenser der det sto «Lovstafetten 2009» med gule bokstaver. Ansiktet var skjult bak luen, solbrillene og hetten på genseren. Den 6. oktober 2016 gikk politiet ut i media og ba om tips fra publikum. Bildet med den røde hettegenseren ble vist på TV.

Den 8. oktober 2016 ringer det inn en eldre kvinne som ønsker å være anonym. Hun oppgir imidlertid gateadressen til blokken der hun bor. Hun forteller at den bråkete gutten som bor i samme oppgang har hatt en slik rød hettegenser. Hun mener at hun har sett ham i en slik genser for en stund siden, men hun husker ikke hvilket årstall det sto på genseren. Hun tror at gutten er bergenser. Hun forteller videre at han pleier å spille veldig høy musikk. Senest for tre dager siden var det mye bråk fra leiligheten. Det er også veldig mye trafikk inn og ut av leiligheten. På dørklokken står det navnet Peder Ås. Hun mener det skjer veldig mye skummelt i Lillevik for tiden og håper det blir satt inn flere politifolk på gaten. Politibetjent Hansen skriver en rapport der hun redegjør for innholdet i samtalen.

Ved sjekk i politiets registre viser det seg at Peder Ås har noen tidligere forelegg for befatning med narkotika. I et gammelt avhør fra 2008 står det at han studerte jus. Politiet har tidligere hatt Ås i kikkerten for mistanke om narkotikaomsetning. En politibetjent mener å huske at Ås halter litt på det ene benet. Ås er 1,85 meter høy og 33 år.

- 1) Du er vakthavende jurist og blir bedt om pågripelses- og ransakingsbeslutning. Hva gjør du?

Det blir ikke gitt slik beslutning. Politibetjent Holm og Hansen bestemmer seg likevel for å dra opp til blokken der Ås bor og se seg litt rundt. De drar ut i sivile klær, men med politiskiltet hengende synlig rundt halsen. De får øye på Ås i det han er på vei inn i blokken fra gårdsrommet. Han kaster fra seg en sigarettneip. Politibetjent Hansen plukker den opp. Mens politiet er på stedet, blir de kontaktet av vaktmesteren i blokken som sier at han har sett noen røde tøybiter som stikker ut fra en søppelpose inne i søppelhuset. Han sier det ser ut som deler av en genser og setter det i mulig sammenheng med genseren som ble vist frem på TV. Søppelhuset er felles for alle leilighetene i blokken. Det ligger inne i gårdsrommet, i samme retning som Peder kom fra. Når politiet undersøker flere av søppelposene som ligger øverst i søppeldunkene, finner de flere slike tøybiter. På noen av bitene er det også noe gult som kan være en del av en bokstav.

Politiet bestemmer seg for å ta en prat med Ås. Når de ringer på døren, tar det lang tid før det åpnes. De hører at det spyles ned i toalettet gjentatte ganger. Når Ås åpner døren, virker han litt nervøs. Politiet presenterer seg og spør han om hvor han nettopp har vært. Ås sier at han har vært inne hele tiden. De spør om han husker hvor han var om kvelden for tre dager siden, sier han at han var i Bergen. Han kan imidlertid ikke oppgi noe nærmere om hvor i Bergen han har vært eller hvem han har bodd hos. Han sier at det ikke er noen andre som har tilgang til leiligheten når han er borte.

Politiet bestemmer seg for å på gripe Ås og ransake leiligheten. Når de ransaker leiligheten, finner de rester av hvitt pulver på toalettskålen. De finner også et større kontantbeløp i klesskapet på soverommet. Det ligger også noen lynlåsposer i kjøkkenskapet. De finner også noen solbriller sammen med en mørk lue. Etter at Ås har snakket med sin forsvarer, ønsker han ikke å forklare seg mer i saken. Ås blir fremstilt for varetektsfengsling, siktet for tre grove ran. Forsvarer bestrider at det foreligger skjellig grunn til mistanke. I hvert fall er ingen av de spesielle vilkårene oppfylt.

2) Du er dommerfullmektig – hva gjør du?

Ås blir fengslet for fire uker. Analyse av DNA fra sigarettneipen matcher med analyse fra de røde tøybitene i søppelskuret. Noen av sedlene som ble funnet på soverommet, kan også spores tilbake til det første ranet. Utskrifter fra Peders mobiltelefon viser at han ikke har vært i Bergen denne høsten. Statsadvokaten i Lillevik tar ut tiltale mot Peder Ås for tre grove ran. Du er dommerfullmektig og administrerer saken. Politibetjent Holm og Hansen er innkalt som vitner. Forsvareren til Ås mener Holm ikke kan forklare seg om samtalen med den anonyme tipseren. Det strider mot enhver rettssikkerhetsgaranti at identiteten til tipseren ikke er kjent og at vedkommende ikke møter selv i retten.

3) Hva gjør du?

Forsvareren hevder videre at verken Holm eller Hansen kan forklare seg om hva Ås sa til dem da de ringte på. Han ble ikke gjort kjent med sine rettigheter som mistenkt.

4) Hva gjør du?

Påtalemyndigheten ønsker å fremlegge resultatene av DNA-analysene. Forsvarer motsetter seg dette og hevder at politiet ikke kunne ta DNA-analyse uten at Ås visste om dette. Dette er et inngrep i hans integritet.

5) Hva gjør du?

Forsvareren mente også at ransakingen hadde vært ulovlig i og med at politiet hadde handlet i strid med beslutningen fra politijuristen. Forsvareren mener derfor at Holm og Hansen ikke kan forklare seg om hva de fant under ransakingen.

6) Hva gjør du?

Det blir besluttet at Holm og Hansen kan forklare seg om samtalen med Ås. Det blir også besluttet at de kan forklare seg om hva de fant under ransakingen. Ås ber da om ordet etter forklaringene og sier at grunnen til at han var så nervøs da politiet ringte på, var at han hadde hatt narkotika i leiligheten. Det var også grunnen til at han løy da han ble spurt om hvor han hadde vært. Pengene på soverommet hadde han fått i forbindelse med narkotikahandel. Forsvareren prosederer på at det foreligger såpass mange tvilsmomenter i saken at Ås uansett må frifinnes, i hvert fall kan han ikke dømmes for alle ranene.

7) Hvordan vurderer du saken?

Det blir avsagt fellende dom mot Ås. Ås anker over saksbehandlingen og anfører at retten ikke hadde kompetanse til å behandle saken.

8) Ta stilling til saksbehandlingsanken.

9.2 Oppgave 2

Lars Holm var en velkjent narkotikalanger i Trangvik kommune. Han hadde siden 2015 leid en leilighet nær stedets jernbanestasjon, og salget skjedde enten fra leiligheten han leide eller

utenfor på gateplan. Holm fikk stadig klager fra eier av bygården med beskjed om at de ikke tolererte narkotikasalg fra Holms leilighet, med den omfattende persontrafikk dette medførte. Til slutt ble Lars Holm politianmeldt for salg av narkotika. Politiet ransaket etter dette Holms leilighet, men fant kun 12 gram kokain. Kokainen ble funnet i Holms nattbordskuff. I den samme skuffen fant man også en konvolutt som inneholdt 13 000 kr i ulike pengesedler, som politiet tog beslag i. Det ble godtgjort at Holm opprinnelig hadde gjort noen fremstøt for å selge stoffet på gaten. Ingen av hans kunder hadde imidlertid ønsket å kjøpe stoffet der og da. Holm hadde deretter ombestemt seg da han ble oppmerksom på stoffets «ekstreme renhet og kvalitet», slik at han bestemte seg for å ha det til eget bruk. Holm innrømmet imidlertid at han hadde fått plassert nærmere 400 gram heroin i en koffert i en kjellerbod hos en nabo, Hans Tastad.

Statsadvokaten tok etter dette ut tiltale mot Holm og Tastad. Holm ble tiltalt for

1. Narkotikaovertrødelse (strl. § 231) ved at han oppbevarte 12 gram kokain.
2. Forsøkt på narkotikaovertrødelse (strl. § 231, jf. § 16) ved at han opprinnelig forsøkte å selge 12 gram kokain.
3. Grov narkotikaovertrødelse (strl. § 232, jf. 231) ved at han oppbevarte 400 gram heroin.

Det ble gjort gjeldende at konvolutten med de 13.000 kronene måtte inndras etter strl. § 67. Hans Tastad ble tiltalt for medvirkning til grov narkotikaovertrødelse (strl. § 232, jf. § 15) ved at han lot Lars oppbevare kofferten i sin kjellerbod.

Rett etter at tiltalen ble tatt ut tok saken en dramatisk vending. Peder Ås, den eldre og svaksynte naboen til Hans Tastad, meldte til politiet at han satt på interessante opplysninger. Ås hadde fått nok av narkotikatrafikken i nærmiljøet sitt. Dessuten syntes han svært lite om Tastad etter en stygg nabokrangel som lå fem år tilbake. Han hadde siden da fulgt nøye med på Tastads aktiviteter og gjort seg notater fortløpende.

Det ble umiddelbart tatt politiavhør av Ås. Ved enkelte anledninger hadde Ås observert at Tastad hadde gitt Holm en liten pose med noe som så ut som hvitt pulver. Først trodde han det bare var Tastad som lånte hvetemel eller sukker til sin gode nabo, men etter at han ble kjent med tiltalebeslutningen, slo det ham at det måtte være Tastad som var Trangviks største leverandør av narkotika og at Lars Holm kun spilte en liten rolle i Tastads omfattende nettverk. Opp gjennom årene hadde det nemlig vært en rekke nokså unge personer fra Trangviks narkotikamiljø som hadde vanket i trappeoppgangen og frekventert Tastads leilighet. Ås ga politiet svært detaljerte opplysninger. Tastads forsvarer, advokat Alf Sørhus, ble ikke gitt anledning til å overvære avhøret av Ås.

Da avhøret var over, var Ås oppspilt og svært stolt over sitt eget bidrag til sakens opplysning. Uten å se seg for krysset han gaten utenfor politistasjonen, ble påkjørt av en bil og døde av skadene den påfølgende dagen.

Politiet hadde også kommet over andre opplysninger i den videre etterforskingen etter at tiltale var besluttet. Tastad hadde reist en rekke ganger til Amsterdam, og det oppstod straks mistanke om at reisene knyttet seg til en mer omfattende narkotikavirksomhet. Under ransakingen av Tastads leilighet tok politiet dessuten beslag i et skrin med 50.000 kroner i kontanter – krøllede sedler, for det meste 100-lapper og 200-lapper – som lå skjult i et hulrom i veggen.

Tastad forklarte under avhør at han jevnlig reiste til Amsterdam fordi han hadde en onkel der og var svært interessert i kulturen som byen hadde å by på, særlig likte han å gå i Rijksmuseum og spasere langs byens kanaler. Pengene hadde han lagt til side over mange år og med tanke på tøffere tider. At de var gjemt i veggen skyldtes bare det tøffe nabolaget med mange innbrudd knyttet til narkotikamiljøet i Trangvik. Forklaringen til Ås hadde heller ikke rot i virkeligheten. Ås var en gammel og senil mann som jevnlig sjikanerte ham og som brydde seg med alt.

Tastad viste også til at han hadde en rekke bekjente i Amsterdam som kunne bekrefte historien hans. De øvrige naboene i bygget kunne dessuten fortelle om lignende og ubehagelige møter med Peder Ås, hevdet Tastad. Blant annet var det en ung mann som tidligere hadde bodd i blokken, men som flyttet etter alt oppstyret som oppstod da Ås anmeldte ham for tyveri av en verdifull klokkesamling. Senere hadde det vist seg at gamle Ås bare hadde glemt hvor han hadde lagt klokkesamlingen, fortalte Tastad.

Under forberedelsen til hovedforhandlingen ble det holdt rettsmøte for å vurdere om Ås' politiforklaring skulle leses opp under hovedforhandlingen. Holms forsvarer, Erika Kongerud, ønsket at forklaringen skulle gjengis, fordi den stilte Holm i et helt annet lys. Politadvokat Tora Busk mente at den kunne avskjæres fordi etterforskingen, særlig avhøret av Tastad, hadde vist at Ås' forklaring ikke var troverdig og uansett ikke kastet lys over saken. Forsvarsadvokat Sørhus argumenterte derimot for at det ikke var rettslig adgang til å gjengi forklaringen slik saken lå an. Rettens leder, Bjarne Frydenlund, var derimot kjent som en dommer som forlangte at alle opplysninger måtte på bordet, og han besluttet at Ås' forklaring skulle leses opp under hovedforhandlingen.

Advokat Sørhus anket over tingrettens beslutning, først til lagmannsretten og så videre til Høyesteretts ankeutvalg. For Høyesteretts ankeutvalg anførte Sørhus at både tolkningen og anvendelsen av opplesningsreglene måtte prøves. Ankeutvalget ga ham ikke medhold og uttalte at de uansett ikke kunne prøve de konkrete vurderingene av om opplesning skulle tillates, noe Sørhus stusset over.

Under hovedforhandlingen erkjente Lars Holm oppbevaringen av kokain, men mente at han ikke kunne straffes for forsøk på salg da han etter hvert hadde bestemt seg for å bruke kokainen selv. De 400 grammene som ble oppbevart i kofferten i Tastads bod, mente Holm at han ikke kunne straffes for oppbevaringen av. Holm hevdet videre at han uansett ikke kunne straffes for både oppbevaring og forsøk på salg av den samme narkotikaen. Etter Holms mening finnes heller ikke hjemmel for å inndra de 13 000 kronene som ble funnet under ransakingen.

Tastad hevdet at han ikke kunne straffes for medvirkning til oppbevaring av 400 gram heroin ettersom han kun hadde gitt Lars tillatelse til å oppbevare en liten koffert med kodelås i kjellerboden. Han visste ikke at kofferten inneholdt 400 gram heroin, og om han hadde visst det hadde han ikke latt ham oppbevare kofferten i boden. Han erkjente imidlertid at han var usikker på hva kofferten kunne inneholde.

Tingretten dømte Holm etter tiltalen. Som følge av opplysningene som fremkom etter beslutningen om å reise tiltale, ble Hans Tastad ikke bare dømt for oppbevaring av kofferten med narkotika. Retten fant det også bevist utover enhver rimelig tvil at Tastad hadde innført, oppbevart og omsatt narkotika i en langt større skala, i hvert fall de siste fem årene. Han ble på dette grunnlag også dømt for overtredelse av straffeloven § 232 annet ledd første punktum.

Hans Tastad ble forskrekket over tingrettens dom som var langt strengere overfor ham enn for Lars Holm. Tastad anket derfor straks. Forsvarer Sørhus påberopte en rekke saksbehandlingsfeil. Tingretten hadde ikke adgang til å føre og å bygge på Ås' forklaring, hevdet Sørhus. I lys av de konkrete omstendighetene i saken hadde retten uansett en plikt til å undersøke om det fantes ytterligere bevis som kunne belyse Tastads skyld. Tingretten hadde etter Sørhus oppfatning heller ikke adgang til å domfelle for straffeloven § 232 annet ledd første punktum. Uansett måtte riksadvokaten da ha tatt ut tiltale og ikke statsadvokaten.

Drøft og ta stilling til de straffeprosessuelle spørsmålene som oppgaven reiser.